

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Wat met de liefde?

Gianina Frediani is klinisch psycholoog en relatie- en gezinstherapeute in opleiding. Ze is werkzaam in Context en in het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg LITP te Beringen en Overpelt. E-mail: gianina.frediani@upckuleuven.be.

Kanttekeningen bij een keurslijf

Studiedag Interactie-Academie

[Antwerpen, 19 oktober 2015]

Ilse Janssen

Onder het genot van een kopje koffie of thee werd de dag door Ellen Reijmers, directeur van de Interactie-Academie, ingeluid als een oproep om wat meer te mogen 'prutsen'. Reijmers riep op om als professional te mogen zoeken, weg van de maatschappelijke druk om problemen van cliënten te moeten oplossen en het moeten weten hoe je zo snel mogelijk tot die juiste oplossing kan komen. Het was de aankondiging van een dag over professionele vrijdenkerij en de inventiviteit van het anders doen. 'Prutsen' klonk nooit eerder zo aantrekkelijk in mijn oren. In elf verschillende workshops, waar ieder er drie kon van kiezen, werden de voordelen van de twijfel besproken. Ik volgde drie workshops verzorgd door stafmedewerkers van de Interactie-Academie.

In haar workshop 'Tegen beter weten in' nam Lieve Cottyn ons mee in een verhaal over emoties en ingewikkeldheden die we als hulpverlener in het werken met gezinnen tegenkomen. Een gezin is een construct dat niet vast ligt en waarvan we toch allen denken te weten wat het betekent.

Literatuur

- De Wachter, D. (2014). *Liefde – Een onmogelijk verlangen?* Tielt: Lannoo Campus.
- Migerode, L. (2015). *Ik zie u graag – Hoe blijf je gelukkig in je relatie.* Tielt: Lannoo.
- Rober, P. (2003). *De naakte therapeut.* Leuven: Acco.
- Vansteenwegen, A. (1988). *Liefde is een werkwoord – Spelregels voor het huwelijk.* Tielt: Lannoo.

Cottyn stelde een gezin voor als een ecologie van ideeën en ervaringen. Het is een dynamisch geheel dat onderhevig is aan culturele en historische invloeden (Zwaan, 1993). In de maatschappij leven vele gedachten over hoe een gezin er uit hoort te zien en hoe een gezin hoort te functioneren om een goed gezin te zijn. Cottyn schetste enkele dominante denkbeelden die op het gezin drukken maar waar we als hulpverlener ook niet vrij van zijn. In het beeld van een goed gezin weten beide ouders bijvoorbeeld wat er leeft bij hun kinderen en zorgen ze voor het geluk van hun kinderen. Deze dominante opvattingen duwen het gezin in een keurslijf. Cottyn spreekt van reïficatie van gezinnen. Het gezin wordt tot een ding gemaakt waarbij het voor eenieder duidelijk is hoe het eruit ziet en hoe het zich gedraagt. Het ligt vast en zodra een gezin een andere vorm aanneemt, zoals een nieuw samengesteld gezin, hebben we er geen sjabloon meer voor. Het kerngezin wordt maatschappelijk als ideaal geschetst. Deze reïficatie doodt de creativiteit van een gezin en haar gezinsleden om hun eigen gezin te maken. Door middel van een ervaringsoefening met stellingen over ons eigen gezin, liet Cottyn ons aan den lijve voelen hoe ook wij gevoelig zijn aan de druk van sociale perspectieven om uit een goed nest te komen. Cottyn sloot af met een videofragment waarin we getuige waren van de

Kanttelingen bij een keurslijf

moeilijkheid in het werken met gezinnen met hevige strijdpatronen. We zagen hoe even prutsen voor nieuwe ingangen kan zorgen. De kracht van het prutswerk helpt om het verschil te maken, om het anders te doen of om nieuwe wegen te bewandelen. Het zogenaamde 'prutsen' kan hoopvolle perspectieven creëren ver weg van wat maatschappelijk verwacht wordt.

Vervolgens streek ik neer in de workshop van Johan Bastiaensen over 'Nieuw samengestelde teams'. Het zijn nieuwe teams die, vaak na reorganisatie, uit reeds bestaande teams zijn samen gevoegd. Bij de keuze voor deze workshop was ik benieuwd naar mogelijke parallellen met nieuw samengestelde gezinnen. Ook hier duwen maatschappelijke ideeën een team in een keurslijf. Er leven dominante opvattingen over wat een goed team is. Denk maar aan het alom bekende principe om 'de neuzen allemaal in dezelfde richting te krijgen'. Deze uitspraak lijkt rust te brengen omdat ze harmonie pretendeert maar tegelijk is het een visie die de verschillen negeert. Dwarsliggers kunnen namelijk ook als deel van het team gezien worden. Bastiaensen besteedde uitgebreid aandacht aan het 'groepszelf', een soort zelfgevoel dat verbonden is met de groep waartoe je behoort. Het groepszelf maakt het gedrag van de groepsleden voorspelbaar en het vergroot de betrokkenheid en het prestatieniveau van de groepsleden. Het is zinvol om nieuwe omgangsvormen en gewoonten te zoeken. Een periode van prutsen lijkt dus geen overbodige luxe om een nieuw team te vormen.

De laatste workshop werd verzorgd door Sabine Vermeire. Zij gaf een ander perspectief op de start van een hulpverleningstraject bij jongeren waar het traject tot dan moeizaam is verlopen of erg veel weerstand aanwezig is. Ze illustreerde hoe de intake als (her)verbindende interventie

kan ingezet worden. Vermeires intake verschilt van de klassieke vorm waar informatie verzamelen en geven, motivatie nagaan en sociale wenselijkheid ondervragen centraal staan. De waarheidsvinding loert om de hoek met als risico om in de reeds bekende spiralen vast te lopen. Vermeire doet in haar intake een biografisch interview waarbij zij de focus richt op het verhaal van de cliënt. Het interview zet de cliënt vanaf het begin aan tot reflectie op het eigen verhaal. Mensen in moeilijkheden raken namelijk geïsoleerd van hun gevoelens en van de mensen rondom hen. In dit interview worden ze al snel met hun eigen waarden en normen, met hun netwerk en met de toekomstige hulpverleners terug in verbinding gebracht. De interviewer is niet de toekomstige therapeut en speelt zich als dusdanig vrij. De toekomstige hulpverleners en andere belangrijke personen worden als toehoorders bij het interview uitgenodigd. Aan hen wordt uitdrukkelijk gevraagd om als mens en niet als hulpverlener mee te luisteren. Ze krijgen daarvoor vragen van de outsider-witnessmethode uit de narratieve benadering aan de hand waarvan ze hun antwoorden kunnen geven. Het doel is om erkenning en bestaansrecht te geven aan het verhaal van de cliënt zonder over de waarheid uitspraken te doen. Het is een methode met een normaliserend effect omdat de cliënt merkt dat anderen gelijkaardige ervaringen kennen. Bovendien ervaart de jongere dat zijn of haar verhaal ook in het leven van andere mensen een meerwaarde kan hebben. Deze workshop zie ik als een illustratie van het nut om ons met lef uit het keurslijf los te wringen. Het prutsen is als een ontdekkingstocht. Het is pionierswerk om via een andere weg naar een manier te zoeken om in verbinding te komen.

Kanttekeningen bij een keurslijf

Het was een dag waarin een groot pleidooi klonk om kritisch te blijven reflecteren op maatschappelijke dominante denkpatronen die ons in een keurslijf dreigen te duwen. Er ligt een belangrijke uitdaging voor de therapeut om woorden te geven aan de druk die mensen voelen. Vanuit die maatschappelijke denkbeelden dreigt ieders unieke verhaal en ervaring verloren te gaan. Ik kreeg woorden die de evidentie in vraag durven stellen en terug openheid bieden om creatief te denken over hoe het anders kan. Waar we een beetje mogen

prutsen, creëren we een mogelijkheid voor verschillen.

Ilse Janssen is klinisch psycholoog en systeemtheoretisch psychotherapeut, werkzaam in eigen praktijk Aleph te Bocholt en als freelancer bij de Interactie-Academie. E-mail: info@psychotherapie-aleph.be.

Literatuur

Zwaan, T. (1993). *Familie, huwelijk en gezin in West-Europa*. Amsterdam: Boom.